

Ակադեմիայի չորրորդ արեգիդենսը

2006 թվականի մայիսին ընտրվեց ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի 4-րդ արեգիդենսը՝ Ռադիկ Մարտիրոսի Մարտիրոսյանը:

«Գիտության աշխարհում» հանդեսի խմբագրակազմը շնորհավորում է ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանին Ակադեմիայի արեգիդենս ընտրվելու առիթով և ցանկանում արևշատություն, երկար տարիների բեղուն գիտական և գիտակազմակերպչական աշխատանք հանուն հայրենի գիտության զարգացման:

Ծնվել է 1936թ. մայիսի 1-ին Լեռնային Ղարաբաղի Մարտակերտի շրջանի Մարտաղիս գյուղում: Տեղի միջնակարգն ավարտելուց հետո ընդունվում է Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետը: 1958թ. գերագոյնությամբ ավարտելով համալսարանական ուսումնառությունը և ստանալով ասպրաֆիզիկոսի որակավորում՝ սկսում է իր գիտական-աշխատանքային գործունեությունը ՀԳԱ Բյուրականի աստղադիտարանում: Շուտով տեղափոխվում է ԳԱ Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի նորաստեղծ ինստիտուտ: Այստեղից էլ սկիզբ է առնում նրա գիտական ճանաչման արագասկոր ուղին: Այդ տարիներին ամբողջ աշխարհում մեծ թափով զարգանում էր քվանտային ռադիոֆիզիկան՝ նպատակ ունենալով ստեղծել քվանտային ուժեղացուցիչներ, որոնք թույլ ռադիոազդանշանների ընդունման գործընթացում կապահովվեին շատ բարձր զգայնություն: Եվ դա, ըստ էության, սկիզբն էր քվանտային էլեկտրոնիկայի՝ որպես հեղափոխական գիտական ուղղության զարգացման:

Աշխարհառջակ ասպրաֆիզիկոս Վիկտոր Նամբարձումյանը, բնականաբար, պիտի արձագանքեր այդ երևույթներին: Նենց նրա առաջարկությամբ և աջակցությամբ էլ երկրասարդ գիտաշխարհը Ռադիկ Մարտիրոսյանը 1960թ. մեկնում է Մոսկվա և ընդունվում ԽՍՀՄ ԳԱ Պ. Լեբեդևի անվան ֆիզիկայի ինստիտուտի ասպիրանտուրան: Այստեղ Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր, ԽՍՀՄ ԳԱ ակադեմիկոս Ա. Մ. Դյոմտրովի ղեկավարությամբ սկսվում է խոստումնալից գիտական հետազոտական բուռն գործունեություն: Այդ տարիներին Ռադիկ Մարտիրոսյանը կատարել է մի շարք արժեքավոր ուսումնասիրություններ այիքների երկարության դեցիմետրային փիրություն, արդյունավետ քվանտային ուժեղացուցիչների կիրառման գործում առաջիններից մեկն է եղել: 1964թ. հաջողությամբ պաշտպանելով «Քվանտային ուժեղացուցիչների կիրառությունը» թեմայով թեկնածուական արեւնախոսությունը՝ Ռ. Մարտիրոսյանը վերադառնում է Աշտարակ՝ Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտ: Իր աշխատանքում երկրասարդ գիտականը ստացել էր նոր արդյունքներ գալակտիկայի կենտրոնի ուղղությամբ չեզոք ջրածնի բաշխման վերաբերյալ, ուստի և Վ. Նամբարձումյանը նրան խորհուրդ է տալիս այդ աշխատանքները շարունակել հիշյալ ինստիտուտում: Այդ նպատակով ՀԳԱ նախագահության որոշմամբ ինստիտուտում տեղափոխվում է քվանտային ուժեղացուցիչների լաբորատորիա՝ Ռ. Մարտիրոսյանի ղեկավարությամբ: 1970թ. նա նշանակվում է ինստիտուտի տնօրենի տեղակալ գիտական աշխատանքների գծով: 1980թ. առ այսօր նա գիտական այդ հիմնարկության տնօրենն է: Նրա ջանքերով ինստիտուտում քվանտային ուժեղացուցիչների ստեղծման և վարքերի այիքային փորձերի քվանտային ուժեղացման ֆիզիկական հիմունքների մշակման բնագավառում հիմնադրվեց գիտական նոր ուղղություն: Ռադիկ Մարտիրոսյանի անվան հետ է կապվում նաև էներգետիկ մակարդակների գերբնակեցման նոր սխեմաների հայտնաբերումը:

1980թ. Ռ. Մարտիրոսյանը պաշտպանում է դոկտորական արեւնախոսությունը՝ «Քվանտային ուժեղացուցիչների արդյունավետության բարձրացում» թեմայով և ստանում ֆիզմաթ գիտությունների դոկտորի գիտական ասպիրանտի կոչում: 1984թ. նրան շնորհվում է պրոֆեսորի կոչում: Գիտության բնագավառում ունեցած ծանրակշիռ ավանդի համար Ռ. Մարտիրոսյանը 1968թ. ընտրվում է ՀԳԱ թղթակից անդամ, իսկ 1990թ.՝ ակադեմիկոս:

Միլիմետրական փիրություն քվանտային ուժեղացման հիմունքներին նվիրված հիմնարար հետազոտությունների համար Ռ. Մարտիրոսյանը 1989թ. արժանացել է գիտության և տեխնիկայի բնագավառում Ուկրաինայի պետական մրցանակի:

Ռ. Մարտիրոսյանի գիտական ղեկավարությամբ Ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտում ստեղծված բարձր զգայնության ռադիոընդունիչ սարքերը լայնորեն կիրառվել են բնական պաշտպանության հետազոտման «Բնություն» և «Օվկիանոս» փեդերական ծրագրերում, ինչպես նաև ռադիոաստղագիտական և բժշկականնաբանական հետազոտություններում:

Բավականաչափ արդյունավետ է եղել նրա մասնակցությունը փեդերական տարածության ուսումնասիրություններին նվիրված «Интеркосмос» ծրագրերին, մասնավորապես «Bera» նախագծին:

Բարձր զգայնության ընդունիչ համակարգերի մշակման և ներդրման ուղղությամբ Ռ. Մ. Մարտիրոսյանի և նրա աշակերտների կատարած աշխատանքը 1988թ. արժանացել է Նայաստանի պետական մրցանակի:

Ակադեմիկոս Ռադիկ Մարտիրոսյանը 200-ից ավել գիտական աշխատանքների և 2 մենագրության հեղինակ է:

Ակտիվ գիտական գործունեությանը զուգահեռ գիտնականը զբաղվում է նաև դասախոսական աշխատանքով:

1993թ. ՀՀ Կառավարության որոշմամբ ակադեմիկոս Ռ. Մարտիրոսյանը նշանակվել է ԵՊՏ շեկփոր: Նախագիտության մայր բուհը Ռադիկ Մարտիրոսյանը ղեկավարել է մինչև 2006թ.: Այդ ընթացքում գիտնական-մանկավարժը հանդես է եկել որպես հմուտ ղեկավար և եռանդուն կազմակերպիչ:

Գիտական, կազմակերպչական ու մանկավարժական ակտիվ գործունեության ու ակնառու ձեռքբերումների համար տարբեր տարիներին Ռ. Մարտիրոսյանին շնորհվել են բազմաթիվ մեդալներ և շքանշաններ, պատվոգրեր ու շնորհակալագրեր: